

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Nederlands
Jeugd
instituut

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

mantelzorg
kwetsbare groepen
vrijwillige inzet
huiselijk en seksueel geweld
leefbaarheid

Competenties 'Geweld leren signaleren en (be)handelen'

Inleiding

In deze notitie wordt de visie verwoord van werkgevers, brancheorganisaties, beroepsverenigingen, een organisatie die de belangen behartigt van cliënten in de jeugdzorg, kenniscentra en de overheid op wat professionals moeten kunnen en kennen als het gaat om signaleren en bespreekbaar maken van geweld. Dit conceptadvies wordt aangeboden aan de opleidingen als uitnodiging om te onderzoeken hoe deze competenties kunnen worden opgenomen in hun curricula.

Concept Advies Competenties 'Geweld leren signaleren en (be)handelen'

Gebaseerd op de eisen die de beroepspraktijk stelt, concluderen vertegenwoordigers van werkgevers en beroepsverenigingen dat professionals moeten kunnen *signaleren*, *handelen* en *samenwerken* ten aanzien van de geweldsproblematiek. Zij adviseren dan ook om de volgende competenties in de competentieprofielen op te nemen (zie bijlage Competenties). Het conceptadvies is inmiddels voorgelegd aan een aantal werkgevers- en werknemersorganisaties, brancheorganisaties, beroepsverenigingen en een organisatie die de belangen behartigt van cliënten in de jeugdzorg. Er vindt nog een aantal gesprekken plaats. De reacties zijn positief. De inhoud en formulering zijn herkenbaar en goed bruikbaar. Bij het toepassen en gebruik zal aansluiting gezocht worden bij de actuele ontwikkelingen binnen de opleidingen en de bestaande opleidingsprofielen.

Conferentie 8 oktober 2008

Het ministerie van OCW/Directie Emancipatie organiseert in samenwerking met VWS, Justitie en het programmaministerie voor Jeugd en Gezin, de kenniscentra MOVISIE en NJi op 8 oktober 2008 een invitatieve conferentie 'Geweld leren signaleren: Deskundigheidsbevordering van Professionals in Zorg, Welzijn en Onderwijs'. Tijdens deze conferentie staat centraal hoe de aandacht voor huiselijk en seksueel geweld, kindermishandeling, aan cultuur gerelateerde vormen van geweld en homovijandigheid, structureel in de beroepsopleidingen kan worden vormgegeven.

De competenties worden tijdens deze werkconferentie door een aantal beroepsverenigingen symbolisch overhandigd aan de opleidingen. Hiermee wordt de bereidheid geuit, en een verdere stap gezet, om de geweldsproblematiek in de opleidingen in te bedden.

Achtergrond van het advies

- Huiselijk geweld, seksueel geweld, kindermishandeling, eerge relateerd geweld, vrouwenbesnijdenis en geweld tegen homo's vinden we onacceptabel als samenleving (zie bijlage 1 voor definities en vormen van geweld). Zowel plegers als slachtoffers ervaren gevoelens van schaamte en schuld, waardoor niet snel hulp wordt gevraagd.
- Voor een adequate aanpak is vroegtijdige signalering door professionals van groot belang. Structurele aandacht in het onderwijs aan aankomende professionals voor deze vormen van geweld is noodzakelijk om signalen van geweld tijdig te leren onderkennen. Ook moeten studenten vaardigheden ontwikkelen om het onderwerp bespreekbaar te maken en om de betrokkenen op adequate wijze te helpen en/of door te verwijzen.
- In de verschillende (beroeps)opleidingen en bij- en nascholingen is nu de aandacht voor deze onderwerpen nog onvoldoende¹. Beroepsopleidingen missen een structureel aanbod door de jaren heen, waardoor de problematiek niet systematisch en in samenhang wordt aangeboden. Bij analyse van de beroeps(competentie)profielen en landelijke eindtermen blijken kennis en vaardigheden met betrekking tot de problematiek van huiselijk en seksueel geweld en kindermishandeling zelden expliciet opgenomen te zijn. Daarbinnen is ook de aandacht voor sekse en diversiteit (o.a. etniciteit, seksuele voorkeur, handicap) onvoldoende. Professionals missen daardoor de nodige kennis en vaardigheden, waardoor signalen niet herkend worden en er vaak sprake is van handelingsverlegenheid².
- Om het onderwijsveld te ondersteunen is in de emancipatienota 'Meer kansen voor vrouwen. Emancipatiebeleid 2008-2011' van minister Plasterk een werkconferentie aangekondigd met vertegenwoordigers van opleidingen op het terrein van (gezondheids)zorg, welzijn en onderwijs en andere beroepsgroepen die in hun beroepsuitoefening te maken kunnen krijgen met signalen van geweld.
- Ter voorbereiding op de werkconferentie heeft de Directie Emancipatie van het ministerie van OCW op 2 juni 2008 een tafelgesprek georganiseerd waarbij de vertegenwoordigers van de beroepsverenigingen en opleidingen in de (jeugd)gezondheidszorgsector waren uitgenodigd. Gesproken is over de urgentie van de problematiek en de wijze waarop de aandacht voor geweld structureel in de beroepsopleidingen kan worden vormgegeven.
- Tijdens dit tafelgesprek hebben de vertegenwoordigers van de opleidingen de werkgevers en beroepsverenigingen uitgenodigd om de urgentie van de problematiek kenbaar te maken en een advies te formuleren over wat beroepsbeoefenaren moeten kennen en kunnen om hun werk goed te kunnen doen.
- Tijdens een werkgroepbijeenkomst voor werkgevers en beroepsverenigingen op 7 juli 2008 is verkend welke competentieprofielen er zijn, vervolgens is geïnventariseerd welke competenties het veld nodig heeft en wat er wordt gemist in de opleidingen. Dit heeft geresulteerd in het onderstaand advies.

Competenties

Hieronder worden de benodigde kerncompetenties voor de (toekomstige) professionals beschreven. Het zijn omschrijvingen van de benodigde kennis en vaardigheden die binnen de opleidingen moeten worden gespecificeerd naar verschillende disciplines en werkvelden. De beroepspraktijk is verantwoordelijk voor de realisatie van de randvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor het professionele handelen.

---

¹ Inventarisatie van aandacht voor Huiselijk geweld, Seksueel Geweld en Kindermishandeling in de beroepsopleidingen Jeugd(gezondheids)zorg tot 12 jaar. TNO, MOVISIE, NJi, 2007

² Slechts 6 % van de respondenten vindt dat de beroepsopleiding hen voldoende heeft toegerust voor professioneel handelen inzake kindermishandeling. Tijdschrift voor Kindermishandeling, nr.1, juni 2008

Advies Competenties ‘Geweld leren signaleren en (be)handelen’

Beroepshouding: de beroepskracht is zich bewust dat geweld in huiselijke kring voorkomt en erkent dat hij, binnen zijn taken en mogelijkheden, een verantwoordelijkheid heeft in de aanpak daarvan.

Signaleren: de beroepskracht is in staat om signalen van geweld te onderscheiden en te benoemen.

Kennis: de beroepskracht heeft recente kennis over de vormen, omvang, signalen, het ontstaan en de gevolgen van de verschillende vormen van geweld.

Vaardigheden: de beroepskracht kan signalen van geweld herkennen, analyseren en benoemen en zijn vermoeden van geweldsproblematiek concreet onderbouwen.

Handelen: de beroepskracht kan een vermoeden van geweld nader (laten) uitzoeken en waar nodig hulpverlening in gang (laten) zetten om het geweld te stoppen.

Kennis: de beroepskracht weet welke rol en handelingsmogelijkheden hij binnen geldende wet- en regelgeving en protocollen heeft en wanneer hij anderen moet inschakelen.

Vaardigheden: de beroepskracht kan een vermoeden toetsen bij collega's, adequaat doorverwijzen en advies vragen of melden bij AMK en/of ASHG.

Handelen: de beroepskracht is in staat om zorgen en relevante informatie op een open en respectvolle manier met betrokkenen te bespreken.

Kennis: de beroepskracht heeft recente kennis over het bespreken van zorgen en vermoedens van geweld met volwassenen en kinderen, waaronder het omgaan met emoties, weerstanden en loyaliteitsconflicten.

Vaardigheden: de beroepskracht kan op een open en respectvolle manier een gesprek met betrokkenen voeren over zorgen of vermoedens en kan op een passende en duidelijke wijze informatie over het vervolg aanbieden.

Handelen: de beroepskracht is in staat de nodige hulp te verlenen om de achterliggende problematiek en de gevolgen van het geweld aan te pakken.

Kennis: de beroepskracht heeft recente kennis over effectieve methoden, technieken en interventies om de achterliggende problematiek en/of de gevolgen van het geweld aan te pakken

Vaardigheden: de beroepskracht is in staat om de passende technieken en/of interventies te kiezen en op methodisch verantwoorde wijze uit te voeren

Samenwerken: de beroepskracht is in staat om binnen de geldende wettelijke en juridische kaders informatie te delen met anderen.

Kennis: de beroepskracht is op de hoogte van de geldende wet- en regelgeving omtrent privacy en vertrouwelijkheid van cliëntgegevens. Hij weet met wie hij informatie mag delen en wanneer toestemming van betrokkenen noodzakelijk is.

Vaardigheden: de beroepskracht kan, mondeling of schriftelijk, passende, concrete en bondige informatie verstrekken aan andere beroepskrachten.

Samenwerken: de beroepskracht is in staat om goede afspraken te maken over de taken en verantwoordelijkheden van betrokken professionals.

Kennis: de beroepskracht kent de taken en verantwoordelijkheden van andere relevante beroepskrachten en organisaties en weet hoe hij met hen contact kan leggen.

Vaardigheden: de beroepskracht kan gewenste doelen en activiteiten afstemmen met andere beroepskrachten en concrete afspraken over de uitvoering vastleggen.

Evalueren: de beroepskracht is in staat om de effecten van het eigen handelen en dat van anderen te evalueren.

Kennis: de beroepskracht is op de hoogte van de kwaliteitseisen en -standaarden in zijn eigen organisatie en op landelijk niveau.

Vaardigheden: de beroepskracht reflecteert systematisch op het beroepsmatig handelen, gedrag en werkwijze van zichzelf en andere beroepskrachten en toetst de geleverde prestaties aan bestaande kwaliteitseisen en -standaarden

Begripsomschrijving en vormen van geweld

Waar er gesproken wordt over geweld, worden de volgende vormen van geweld bedoeld: huiselijk- en seksueel geweld, waaronder kindermishandeling, eengerelateerd geweld, vrouwenbesnijdenis en anti homogeweld. Het gaat in deze situaties om geweld dat wordt gepleegd binnen bestaande relaties en/of gericht op de sekse van de persoon. Wat de verschillende geweldsvormen verbindt, is het taboe dat er op rust. De problematiek is voor slachtoffers en plegers veelal omgeven met gevoelens van schaamt en schuld, waardoor niet snel hulp wordt gevraagd..

Seksueel geweld is geweld dat, of dreiging die, gebruikt wordt om iemand te dwingen tot (ondergaan van/kijken naar) seksuele handelingen.

Toelichting: De term 'seksueel geweld' wordt gebruikt als paraplu-begrip voor alle vormen van seksueel getinte, ongewenste handelingen, zoals aanranding, verkrachting, incest, seksueel misbruik, seksuele intimidatie en gedwongen prostitutie. Seksueel geweld gaat vaak gepaard met bedreigingen en geestelijke mishandeling.

Huiselijk geweld is langdurig psychisch, seksueel of lichamelijk geweld in de huiselijke kring tegen voornamelijk vrouwen en kinderen door iemand uit de huiselijke kring van de slachtoffers

Toelichting: huiselijk geweld is geweld dat in de privésfeer plaatsvindt, gepleegd door partners, ouders, kinderen, andere familieleden of huisvrienden.

Kindermishandeling is elke vorm van voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard.

Toelichting: hieronder valt ook het getuige zijn van huiselijk geweld binnen het eigen gezin

Eengerelateerd geweld is wraakneming door geweld, verstoting of gedwongen uithuwelijking waarmee de eer van een familie wordt hersteld nadat deze volgens de betreffende familie is aangetast

Toelichting: eengerelateerd geweld omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken.

Vrouwenbesnijdenis is het deels of compleet verwijderen van het vrouwelijke geslachtsdeel alsmede elke verwonding aan het vrouwelijk geslachtsdeel om culturele, religieuze of andere niet-therapeutische redenen.

Toelichting: ook genoemd genitale verminking als verzamelnaam voor medisch niet-noodzakelijke ingrepen die in bepaalde culturen uitgevoerd worden aan de uitwendige en soms inwendige vrouwelijke geslachtsorganen

Antihomogeweld is psychisch, fysiek of seksueel geweld tegen een man of vrouw vanwege zijn of haar seksuele geaardheid.

Voor meer informatie: zie factsheets van MOVISIE en NJi. Thesaurus Zorg en Welzijn (Z&W):

<http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/>